

A HOME-LELTÁR FAKTORAINAK SZEREPE AZ ELSAJÁTÍTÁSI MOTIVÁCIÓ FEJLETTSÉGÉBEN

Kis Noémi

SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: HOME-leltár; elsajátítási motiváció

Számos korábbi kutatás igazolta, hogy a családi háttér jelentősen meghatározza a gyermek személyiségének fejlődését. Az iskolai tanulás vizsgálatában és a motivációkutatásokban is egyre hangsúlyosabban jelenik meg a társas környezet hatásának feltárása, melynek kiemelten fontos része a család. Azonban alig ismert olyan hazai vizsgálat, ahol a gyermek motiváltságát a családi hatások függvényében elemezték volna. A nemzetközi vizsgálatokban számos és sokszínű példát találhatunk arra, hogy valamilyen családi jellemző hatását mérik fel a gyermek tanulási motivációjára (pl. anyai kontroll, nevelés közben átélt stressz, szülői modellkövetítés, szülői elvárások, azok közvetítése). Legintenzívebben a gyermek tanulási folyamatában való szülői részvétellel való kapcsolatot kutatják. Szükséges tehát, hogy a hazai vizsgálatokban is figyelmet fordítsunk a szülő-gyermek interakcióra és a szocio-emocionális tényezőkre. Indokolt tanulmányozni ezek tanulási, azon belül elsajátítási motivációra gyakorolt befolyását.

Kutatásunkban 3–8 évesek körében (N=400) tártuk fel az anya-gyermek interakció, valamint a gyermek fejlődésében kiemelt szereppel bíró tárgyak és események elsajátítási motivációval való kapcsolatát. Hipotézisünk, hogy a gyermek fejlődése szempontjából támogató, megfelelő ingereket biztosító családi környezet pozitív befolyást gyakorol a gyermek motiváltságára. Az Elsajátítási Motiváció Kérdőívet és a HOME-leltárt (Home Observation for the Measurement of the Environment) alkalmaztuk. A H-DMQ esetében 45 kijelentést kell ötfokú skálán értékelni, megjelölve, hogy egy-egy állítást milyen mértékben tart jellemzőnek a szülő a gyermekére vonatkozóan. A HOME-leltár egy 55 itemet tartalmazó szempontsor, ami alapján a gyermek otthonában történik megfigyelés és készül interjú az anyával. A mérőeszközök Cronbach- α értékei 0,68–0,97 közöttiek.

Első eredményeink szerint a szülők iskolai végzettsége csak gyenge kapcsolatban áll a gyermek motiváltságával, azonban az iskolázottság otthoni környezettel való összefüggése egyértelmű. A HOME-leltár faktorai kapcsolatban vannak az elsajátítási motiváció mutatóival, elsősorban a családi környezet azon jellemzői, amelyek a szülői ösztönzésre és a fizikai büntetés elkerülésére vonatkoznak. A legszorosabb összefüggést a kognitív elsajátítási motívummal kaptuk ($r=0,58$). Kiemelendő továbbá a fizikai büntetés és a többi elsajátítási motívum közötti szoros kapcsolat ($0,42 \leq r \leq 0,58$). Összességében az látható, hogy minél iskolázottabb a szülő és minél megfelelőbb az otthoni környezet, a gyermek annál motiváltabb.

Eredményeink felhasználhatók azokban az iskolai és iskolán kívüli programokban, fórumokon, amelyek a gyermek motiváltságának erősítését célozzák. Eredményeink alapján feltételezzük, hogy a gyermek fizikai és érzelmi-szociális környezetének befolyásolásával, a szülői ösztönzés mértékének fokozásával, a fizikai büntetés szintjének csökkentésével alakíthatók, fejleszthetők az elsajátítási motívumok.

D2